

تاریخ وصول: ۱۳۸۷/۳/۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۷/۶/۱۲

بررسی و تحلیل اصل صلاحیت جهانی قوانین کیفری

علیرضا داداشزاده *

جواد حبیبی *

چکیده:

اصل صلاحیت جهانی قوانین کیفری یکی از اصول مهم در تعیین صلاحیت کشورها و قوانین کیفری می‌باشد. و این مهم به موجب کنوانسیون‌ها و عهدنامه‌های بین‌المللی محقق می‌گردد تا در صورت ارتکاب جرم، علیرغم اینکه مرتکب در سرزمین آن کشور «صلاحیت سرزمینی» و یا تبعه آن کشور «صلاحیت شخصی» و یا این که از جمله جرائم منصوص در قوانین کیفری «صلاحیت واقعی نبوده»، دادگاه‌های کشور محل دستگیری طبق قوانین کیفری خود مرتکب را محاکمه و مجازات می‌نمایند و با اندکی مذاقه و دقت در صلاحیت مورد بحث، که ناشی از جنبه بین‌المللی جرم می‌باشد، مواردی را شامل می‌گردد که از حیث بین‌المللی و عرف جامعه بین‌المللی مورد عقوبت می‌باشد. به عبارت دیگر: جرم انگاری آن، فراتر از مرزهای ملی بوده و کلیه کشورها را در صورت تحقق آن با واکنش مواجه و به همین خاطر در صورت دستگیری ایشان، همان دادگاه عمل دستگیری صلاحیت رسیدگی را خواهد داشت، و این امر از امهان حقوق بین‌المللی کیفری می‌باشد. صلاحیت جهانی، صلاحیت دادگاه‌های کیفری، آب‌های بین‌المللی، تروریسم، تجارت برده، هوایما ربائی، قاچاق مواد مخدر.

کلید واژه‌ها: صلاحیت جهانی، قوانین کیفری، دادگاه کیفری، تروریسم.

* عضو هیأت علمی گروه حقوق قضائی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر

Reza.dadashzadeh@gmail.com

* عضو هیأت علمی گروه حقوق قضائی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر

مقدمه:

صلاحیت به شایستگی، اقتدار و توانایی یک مرجع در رسیدگی به موضوع یا موضوعاتی که قانونگذار به آن مرجع اعم از قضایی و یا غیرقضایی تفویض نموده است، گفته می‌شود. به عبارت دیگر صلاحیت را می‌توان «اختیار قانونی یک مأمور رسمی برای انجام پاره‌ای از امور مانند صلاحیت دادگاه‌ها و صلاحیت مأمور دولت در تنظیم سند رسمی» (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۳، ۴۰۷) دانست.

در خصوص صلاحیت کیفری یکی از حقوق دانان کیفری آن را بدین شرح تعریف نموده است: «صلاحیت کیفری را می‌توان به توانایی و شایستگی قانونی و نیز تکلیف مرجع قضایی به رسیدگی به یک دعوی کیفری تعبیر نمود.» (آشوری، ۱۳۷۹، ۳۹)

در باب صلاحیت دادگاه‌ها می‌توان صلاحیت مراجع کیفری را به صلاحیت ذاتی، محلی، اضافی و شخصی تقسیم نمود.

اما قبل از آنکه به صلاحیت دادگاه‌ها و مراجع تعقیب و تحقیق «نهاد دادر» برسیم، بایستی بحث صلاحیت قوانین کیفری مورد بررسی و محاسبه قرار گیرد. چراکه ابتداءً بایستی این نکته که بر مبنای صلاحیت قوانین کیفری موضوع جرم ارتكابی در قلمرو قوانین جزایی کدام کشور قرار می‌گیرد، مورد بررسی و اثبات قرار گیرد و آنگاه راجع به این امر که کدامیک از محاکم کیفری و مراجع تعقیب صالح به رسیدگی در قلمرو حقوق کیفری آن کشور می‌باشند مورد شناخت و بحث قرار گیرد.

موضوع بحث و مقاله حاضر، راجع به قسم اول صلاحیت می‌باشد، یعنی اینکه بایستی بررسی نمائیم اگر فردی در یک کشور خارجی فی‌المثل در پاکستان مرتکب جرم یا جرائم با حیثیت بین‌المللی نظیر ترور و یا قاچاق مواد مخدر و... غیره گردیده و پس از ارتكاب، وارد خاک ایران شده باشد آیا قوانین کیفری ایران و دادگاه‌های آن کشور می‌توانند چنین شخصی را مجازات نمایند؟ پاسخ به این سؤال بحث صلاحیت جهانی قوانین کیفری را می‌طلبد و پیرو سؤال اول توضیح این مطلب که کدام دادگاه و مرجع قضایی و یا دادر، صلاحیت رسیدگی را دارند؟ دادگاه محل اقامت دیگری و ... موضوع اخیر، بررسی صلاحیت محاکم مربوط به آیین دادرسی کیفری بوده

و موضوع مقاله دیگری می‌تواند باشد.

در گذشته رابطه و پیوستگی حقوق کیفری با حقوق بین‌الملل عمومی بسیار ضعیف بود ولی در عصر ما با تسهیلات فزاینده ارتباط میان کشورها و همکاری و همبستگی بین‌المللی این رابطه بیش از پیش تقویت شده‌است. از آنجا که در جامعه بین‌المللی آیین و اصول مشترکی بین کشورهای جهان پذیرفته شده است و رفته رفته تخطی از این موازین جرم تلقی می‌شود، همواره تمایل جامعه بشری بر این بوده است که بتواند همان‌گونه که بر طبق موازین حقوق جزای داخلی بزهکاران را به کیفر می‌رساند؛ عاملان نقض اصول و مقررات بین‌المللی را نیز مجازات کند. از این رو بلافاصله پس از جنگ دوم جهانی دادگاه‌های نظامی نورنبرگ و توکیو در عرصه روابط بین‌الملل براساس این تمایل تشکیل شد و به تعقیب و محاکمه جنایت‌کاران جنگی پرداخت. (اردبیلی، ۱۳۷۹، ۴۲۰) دراهمیت و حساسیت این امر، همین بس که، با وجود پیشرفت جوامع بشری و روند تکنولوژی و اطلاعات، امکان جابجایی از کشوری به کشور دیگر به سرعت زاید‌الوصف، پیچیدگی جرایم خاصه، وقوع جرایم سازمان‌یافته و فراملی ناگفته، ضریب قابل بحث بودن صلاحیت جهانی را بالا برده و همه روز شاهد جرایم بین‌المللی در عرصه بین‌الملل می‌باشیم، تا آنجا که پس از ارتکاب جرم به فاصله کوتاهی مرتکب، از آن کشور گریخته و به کشور دیگری می‌رود، ضمن اینکه این نوع از جرایم جنبه بین‌المللی داشته احساسات جمعی جامعه بین‌المللی را جریحه‌دار کرده و بر خلاف جرائم داخلی، عرف بین‌الملل و جامعه بین‌الملل را مورد رنجش قرار می‌دهد که به تبع آن واکنش جهانی را نیز در پی دارد. طبیعتاً کشورهای دنیا با انعقاد کنوانسیون‌های متعدد این جرایم را بازشناخته و در این راستا و متعاقباً در قوانین داخلی و قوانین جزایی موضوع صلاحیت جهانی را مورد تأیید و تصویب قرار می‌دهند.

تعریف صلاحیت جهانی و جایگاه آن در حقوق کیفری جمهوری اسلامی ایران

صلاحیت جهانی، در قلمرو صلاحیت برون مرزی در قوانین کیفری و آن هم یکی از اجزاء آن می‌باشد. که به لحاظ ارتباط موضوعی این قسم از صلاحیت مورد تحلیل واقع می‌شود و از بررسی سایر اجزاء صلاحیت برون مرزی به دلیل خروج موضوعی از بحث صرف‌نظر می‌گردد.

«صلاحیت جهانی یعنی صلاحیت دادگاه‌های همه کشورها برای تعقیب و مجازات برخی از جرایم، مانند دزدی دریایی (piracy) بر اساس ماده ۱۹ کنوانسیون ۱۹۵۸ مربوط به دریای آزاد که بعداً در ماده ۱۰۵ کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها گنجانده شد، کنوانسیون‌های ژنو ۱۹۴۹ نیز در خصوص جنایات جنگی از دولت‌های عضو می‌خواهد تا عاملان نقض فاحش و شدید کنوانسیون‌های ذیربط را بدون توجه به تابعیت آنها دستگیر و محاکمه کنند. و در خصوص تروریسم، کنوانسیون لاهه ۱۹۷۰ و کنوانسیون نیویورک ۱۹۷۹ (مربوط به گروه‌انگیزی) قابل ذکر هستند.» (حبیب‌زاده، بخش میزگرد به تجزیه و تحلیل ابعاد حقوقی حادثه ۱۱ سپتامبر آمریکا و حملات نظامی به کشور افغانستان، برگرفته شده از سایت اصلی جهانی قوانین کیفری)

«مفهوم ابتدایی و بیان مطلق نظام صلاحیت جهانی یا جهانی بودن حقوق کیفری این است که محاکم کیفری همه دولت‌ها باید صلاحیت رسیدگی به جرمی داشته باشند که فردی نامعین در کشوری نامعین مرتکب شده است.» (حسینی‌نژاد، ۱۳۷۳، ۷۶)

در قانون مجازات عمومی مصوب سال ۱۳۵۲ قانونگذار ایرانی در ماده ۳ بشرح ذیل مقرر می‌دارد:

«در مورد جرائمی که به موجب قانون خاص یا عهود بین‌المللی مرتکب در هر کشور که بدست آید باید محاکمه شود اگر مرتکب در ایران دستگیر شود طبق قوانین ایران محاکمه و مجازات می‌شوند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز قانونگذار اسلامی در سال ۱۳۷۰ در ماده ۸ اصل صلاحیت جهانی را بدین عبارت مورد تصدیق قرار داده است و در حال حاضر نیز ضمانت اجرایی و حاکمیت در حقوق کیفری ایران را داراست.

«در مورد جرائمی که به موجب قانون خاص یا عهود بین‌المللی مرتکب در هر کشوری که بدست آید محاکمه می‌شود اگر در ایران دستگیر شد طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات خواهند شد.

در این راستا کنوانسیون‌های متعددی در سطح بین‌المللی تنظیم شده که قانونگذار ایرانی نیز بدان ملحق گردیده است که تشریح و تحلیل آن در بند دیگر می‌آید.

در برخی از کشورها کلیه جرایم ارتكابی به وسیله شهروندان را در خارج از کشور مشمول مقررات یکسانی ندانسته است. از آن جمله می‌توان به قانون فرانسه اشاره کرد که بین جرائم خلاقی، جنحه و جنایی تفکیک قائل شده است. لکن در ماده ۱-۶۸۹ قانون آئین دادرسی کیفری فرانسه در اجرای کنوانسیون‌های بین‌المللی مندرج در مواد ۲-۶۸۹ الی ۷-۶۸۹ مقرر می‌دارد هر کسی که خارج از قلمرو حاکمیت فرانسه مرتکب یکی از جرائم مندرج در این مواد شود در صورت حضور در خاک فرانسه قابل تعقیب و مجازات خواهد بود این مواد ناظر به کنوانسیون‌ها و پروتک‌های زیر است:

کنوانسیون منع شکنجه یا هرگونه رفتار بی‌رحمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز (نیویورک ۱۰ دسامبر ۱۹۸۴)، کنوانسیون اروپایی مجازات تروریسم (استراسبورگ ۲۷ ژانویه ۱۹۷۷) و «توافق حاصل بین دولت‌های عضو شورای اروپا» برای مقابله با تروریسم (دو بلین ۴ دسامبر ۱۹۷۹)، کنوانسیون مجازات اعمال غیرقانونی ارتكابی علیه امنیت خطوط دریایی (روم ۱۰ مارس ۱۹۹۸) کنوانسیون مجازات هواپیما ربائی (لاسه ۱۶ دسامبر ۱۹۷۰) و پروتکل ناظر به مجازات هرگونه عمل غیرقانونی خشونت بار در فرودگاه‌ها و در ارتباط با هواپیمای کشوری بین‌المللی (مونت‌رال ۱۴ فوریه ۱۹۸۸ که مکمل کنوانسیون ۲۳ سپتامبر ۱۹۷۱ مونت‌رال است) (آشوری، ۴۹،۵۰)

۱- تحلیل برخی از مصادیق اصل صلاحیت جهانی:

الف: تروریسم:

تعریف جامع و مانعی از تروریسم بین‌المللی ارائه نشده است و شاید اساساً میسر نباشد، تروریسم یک جرم سیاسی است و دولت‌های مختلف با توجه به اهداف و سیاست‌های خود، برداشت متفاوتی از آن دارند.

وزارت امور خارجه آمریکا از سال ۱۹۸۳ تعریف زیر را مطرح و به کار می‌برد:

«واژه تروریسم به معنای خشونت عمدی و با انگیزه سیاسی است که علیه اهداف غیر رزمنده توسط گروه‌های فراملی و یا عوامل پنهانی و معمولاً با قصد نفوذ در مخاطبان صورت می‌گیرد.» (حبیب‌زاده، ۱)

بنابراین آنچه مهم است این امر می‌باشد که، تاکنون دولت‌های مختلف در عرصه بین‌الملل موفق به تعریف جامع و مانعی در این زمینه نشده و حتی در قوانین جزایی کشورها، تروریسم عنوان کیفری مستقلی ندارد و تحت عناوین دیگری نظیر قتل و گروگانگیری و ... افراد مرتکب، مورد محاکمه و مجازات قرار می‌گیرند. مشکل ارائه تعریف مشترکی برای تروریسم همیشه وجود داشته و این امر ناشی از آن بوده است که آن کس که از نظر یک شخص تروریست محسوب می‌شود از نظر دیگری یک مبارز راه آزادی است. با این حال و علی‌رغم فقدان یک تعریف مشترک و قابل قبول در روابط بین‌المللی به مرور یک توافق نسبی در مورد معنی تروریسم بروز کرده است.

در پاییز سال ۱۹۸۵ اعضای مجمع عمومی سازمان ملل متحد به اتفاق آراء اعمال تروریستی را توسط هرکس و هر کجا که اتفاق بیفتد محکوم کردند. (قطعنامه شماره ۶۱/۱۴۰ مجمع عمومی سازمان ملل متحد)

قطعنامه مجمع عمومی اعلام می‌دارد که تروریسم شامل: اعمال مذکور در پنج معاهده بین‌المللی، یعنی سه کنوانسیون راجع به هواپیما ربایی (شامل کنوانسیون ۱۹۶۳ توکیو در مورد ارتکاب جرایم و برخی از اعمال دیگر در داخل هواپیما، کنوانسیون ۱۹۷۰ لاهه در مورد تصرف غیرقانونی هواپیما و کنوانسیون ۱۹۷۱ مونترال در مورد سرکوب اعمال غیرقانونی علیه ایمنی پرواز هواپیماها می‌باشند)، معاهده راجع به حمایت از دیپلمات‌ها (کنوانسیون جلوگیری و مجازات جرایم ارتكابی علیه اشخاصی که از لحاظ بین‌المللی مورد حمایت هستند، از جمله نمایندگان سیاسی مصوب مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۳)

و معاهده راجع به گروگان‌گیری (کنوانسیون بین‌المللی علیه گروگان‌گیری مصوب سال ۱۹۷۹) می‌شود ولی محدود به اینها نیست. (میر محمدصادقی، ۱۳۸۰، ۱۴۰)

علیهذا با عنایت به مراتب معنونه فوق‌الاشعار، تاکنون مبارزه با تروریسم در حیطه مسئولیت کیفری فردی و به صورت تعقیب و محاکمه عاملان تروریستی بوده است. ولی در این زمینه خلاءهای حقوقی بسیاری در قوانین کشورها و نیز حقوق بین‌الملل وجود دارد در بسیاری از نظام‌های حقوقی داخلی جرایم تروریستی عنوان مستقلی نداشته و تحت عناوین مجرمانه دیگری

همچون قتل، گروگان‌گیری و غیره قرار می‌گیرند. در حقوق بین‌الملل نیز فعالیت‌های صورت گرفته برای مبارزه با تروریسم به شکل تدوین کنوانسیون‌های بین‌الملل بوده است. این کنوانسیون‌ها دولت‌های عضو را ملزم می‌نمایند که نه تنها به تعقیب و محاکمه عاملان جرایم تروریستی بپردازند، بلکه برای جلوگیری از ارتکاب آن تلاش کنند. بنابراین در خصوص تعقیب و محاکمه عاملان تروریستی ممکن است تعارض صلاحیت بین دادگاه‌های کشورهای مختلف به وجود آید. (همان، ۳)

ب- دزدی دریایی:

از زمان ساخت نخستین کشتی، دزدی دریایی، یکی از اصلی‌ترین عامل برهم زدن امنیت دریایی در آب‌های جهان بوده است. اما امروزه روش‌های دزدی دریایی به ربودن کشتی و گروگان‌گیری خدمه آنها ارتقاء یافته است البته عوامل زیادی جمله استفاده از فناوری‌های مدرن در کشتی‌ها و در پی آن کاهش تعداد خدمه بر روی عرشه و بزرگتر شدن اندازه کشتی نیز در افزایش تعداد حملات دزدان دریایی تأثیر بسزایی داشته است. این در حالی است که فقدان منابع عالی، بسیاری از گروه‌های جدایی طلب را به تأمین منابع مالی مورد نیاز خود برای اقدامات سیاسی از طریق ربودن کشتی‌ها، قایق‌های باری و گروگان‌گیری خدمه شناورها ترغیب کرده است. علاوه بر این عوامل برخی منابع و خطوط مرزی دریایی نیز زمینه را برای رشد و پیشرفت فعالیت‌های دزدان دریایی فراهم کرده است. (برگرفته از سایت دزدی دریایی، دزدان دریایی)

وفق ماده ۸ قانون مجازات اسلامی جمهوری ایران، اگر هواپیما ربا و یا مرتکب دزدی دریایی در ایران دستگیر شود، دادستان ایرانی باید علیه وی طرح شکایت کرده و وی را تحت تعقیب قرار دهد. در این ارتباط دادستان نباید منتظر اقدام و یا درخواست دولتی دیگر باشد بلکه به محض اطلاع از حضور متهم باید وی را دستگیر و مورد محاکمه قرار دهد. اجرای این ماده به درستی منوط به دستگیری متهم در ایران شده است و دادستان نمی‌تواند بدون وجود این حداقل، اقدامی را انجام دهد.

در همین ارتباط اگر اقدام به دزدی دریایی یا هواپیما ربایی واقعی جمهوری اسلامی

ایران را به مخاطره اندازد و یا یکی از اتباع جمهوری اسلامی مرتکب چنین جرائمی گردد و یا متهم به آن باشد و همچنین اگر قربانیان جرم از اتباع ایران باشند، اعمال صلاحیت بر اساس صلاحیت‌های فرا سرزمینی خواهد و نه بر اساس صلاحیت جهانی. تنها در موردی دادستان صلاحیت جهانی خود را مورد استفاده قرار خواهد داد که متهم غیرایرانی باشد.

تفاوت این دو موضوع در آن است که در مورد اول که جرم ارتكابی به نوعی با ایران در ارتباط است، هیچ نوع تقاضای استرداد پذیرفتنی نیست. لیکن در مورد دوم اگر دادگاه به این نتیجه نائل شود که استرداد مجرم و یا متهم می‌تواند به اجرای بهتر عدالت کمک کند، از این امکان برخوردار است که مجرم و یا متهم را به دولتی که درخواست استرداد نموده است، مسترد دارد. (آشوری، ۴۴)

لازم به ذکر است در تعیین مسائل پیش گفته، خاصه در باب هوایمایی، علاوه بر قانون هوایمایی کشوری مصوب ۱۳۲۸/۵/۱ و قانون مجازات اخلال‌گران در امنیت پرواز هوایما و خراب‌کاری در وسایل و تأسیسات هوایمایی مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۴ در زمینه «جرائم ارتكابی در هوایما یا هرگونه عملی که امنیت پرواز را به مخاطره افکند» ایران عضو کنوانسیون‌های متعددی از جمله کنوانسیون شیکاگو ۱۹۴۴- توکیو ۱۹۶۳ و مونترال ۱۹۷۱ می‌باشد. ایران در ۲۱ اردیبهشت ۱۳۵۵ به کنوانسیون توکیو ملحق شده است.

نتیجه‌گیری:

در باب صلاحیت قوانین کیفری، که از بحث صلاحیت دادگاه‌ها و مراجع کیفری جدا می‌باشد، در موارد خاصی نسبت به جرائم معینی که فقط یک جامعه و کشور را مورد تعرض قرار نداده، بلکه جرائم ارتكابی نسبت به کلیه جوامع بشری بوده و کشورها علیرغم قبول صلاحیت سرزمینی، شخصی و واقعی، اگر جرم در آن کشور هم ارتكاب نگردیده و یا اینکه توسط اتباع آن کشور هم به وقوع نیوسته باشد و یا در قلمرو جرائمی نباشد که مبانی سیاسی و اقتصادی آن را به خطر اندازد، بحث شده است پس اگر مرتکب در آن کشور دستگیر و یافت شود بر اساس صلاحیت جهانی وفق قوانین کشور محل دستگیری قابل محاکمه و مجازات و اجرای حکم می‌باشد.

ماده ۸ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ و قبل از آن در ماده ۳ قانون مجازات عمومی سال ۱۳۵۲ اصل صلاحیت جهانی بشرح ذیل مورد قبول قانون گذار ایرانی قرار گرفته است: «در مورد جرائمی که موجب قانون خاص یا عهد بین المللی مرتکب در هر کشوری که بدست آید، محاکمه می شود اگر در ایران دستگیر شد، طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات خواهد شد.»

و در این خصوص جرائمی نظیر دزدی دریایی، هوایما ربایی، قاچاق انسان خاصه قاچاق زنان و کودکان، جنایات جنگی، نسل کشی، قاچاق مواد مخدر،... قرار دارند، که چنانچه ملاحظه می شود، جرائمی فراملی و فرا سرزمینی بوده و نسبت به آحاد جامعه بشری در سطح بین المللی خطرناک تلقی و افراد در سطح بین الملل اعم از حقیقی و یا حقوقی نسبت به آن اعلان انزجار نموده و بر این مبنا کنوانسیون ها و یا قوانین خاص داخلی آن را مشمول صلاحیت جهانی قرار داده است.

چنانچه قانون مبارزه با قاچاق انسان در تاریخ ۱۳۸۳/۴/۲۸ بر اساس لایحه دولت رئیس جمهور وقت سید محمد خاتمی در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

لازم به ذکر است که این قانون به لحاظ انقضای مهلت مقرر موضوع اصل ۹۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و عدم وصول پاسخ شورای نگهبان، در اجرای اصل ۱۲۳ قانون اساسی برای اجرا در اختیار مسئولان قرار گرفت و این مهم یکی از مواردی است که در قلمرو صلاحیت جهانی می گنجد. (زارع، بررسی تطبیقی قانون مبارزه با قاچاق انسان، برگرفته شده از سیاست تخصصی حقوق و فقه)

اصل صلاحیت جهانی بدین معنی است که در پاره ای از جرائم بین المللی هر چند در خارج از قلمرو حاکمیت یک دولت اتفاق بیفتند و متهم و مجنی علیه نیز تبعه ای آن کشور نباشد، در صورتی که متهم در آن کشور یافت شود می تواند مورد تعقیب و محاکمه قرار گیرد. مثال مشهور این جرم، دزدی دریایی است که مطابق مواد ۱۴ و ۲۳ کنوانسیون ژنو ۱۹۵۸ چنانچه دزدی دریایی در دریای آزاد اتفاق افتد هر کشوری که متهم در قلمرو، وی یافت شود می تواند صلاحیت کیفری خود را بر او اعمال نماید.

حال مفهوم صلاحیت جهانی از دو سو رو به توسعه است: از یک سو جرائم دیگری، به جز

آنچه دولت متبوع قاضی به موجب عهدنامه یا قانون ملزم به اجرای آن است می‌تواند مشمول صلاحیت جهانی باشد.

«جرائم علیه بشریت» و «نسل‌کشی» به ویژه از جرائمی هستند که دولت موظفند متهمین به آنها را در هر جا و از سوی هر کسی اتفاق افتاده محاکمه نمایند.

از سوی دیگر دستگیری متهم در قلمرو کشور قاضی شرط اعمال صلاحیت محاکم نیست. محاکم می‌توانند تحقیقات مقدماتی را تا زمان دستگیری متهم و عنداللزوم درخواست استرداد وی انجام دهد. (شریعت باقری، صلاحیت جهانی رسیدگی به جرائم علیه بشریت در حقوق فرانسه، برگرفته از سایت قوانین آموزش دادگستری)

بنابراین صلاحیت جهانی نوع دیگری از صلاحیت فرا سرزمینی است و مبتنی بر تعهدات ناشی از کنوانسیون‌ها و تعهدات عام‌الشمول است. تمام دولت‌ها نسبت به تعهدات عام‌الشمول و دولت‌های عضو کنوانسیون نسبت به تعهدات کنوانسیونی خود متعهد به اجرای آن می‌باشد. این نوع صلاحیت تحت امر «مسترد کن یا محاکمه کن» (aut dedere, aut judicare) قرار دارد. امروزه نسبت به جرم دزدی دریایی، هواپیما ربائی و اقدام نسبت به امنیت هوانوردی کشوری، جنایت نسل‌کشی و جنایات جنگی به عنوان تعهدات کنوانسیونی این نوع صلاحیت وجود دارد. و تمامی دولت‌های عضو کنوانسیون‌های مربوطه باید اعمال چنین صلاحیتی را در قوانین داخلی خود پیش بینی نماید. (برگرفته از سایت دزدی دریایی، صلاحیت کیفری، موضوع قانون مجازات اسلامی)

فهرست منابع:

- ۱- آشوری، محمد، (۱۳۷۹)، **آیین دادرسی کیفری**، جلد دوم، انتشارات سمت، چاپ اول.
- ۲- اردبیلی، محمد علی، (۱۳۷۹)، **حقوق جزای عمومی**، جلد نخست، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۷۹.
- ۳- جعفری لنگرودی، محمد جعفر، (۱۳۸۳)، **ترمینولوژی حقوق**، کتابخانه گنج دانش، چاپ چهاردهم.
- ۴- حسینی نژاد، حسینعلی، (۱۳۷۳)، **حقوق کیفری بین الملل**، نشر میزان، چاپ اول.
- ۵- حبیب زاده، محمد جعفر، بخش میز گرد به تجزیه و تحلیل ابعاد حقوقی حادثه ۱۱ سپتامبر آمریکا و

حملات نظامی به کشور افغانستان، برگرفته شده از سایت irbar.com.

۶- زارع، مجتبی، بررسی تطبیقی قانون مبارزه با قاچاق انسان، برگرفته شده از سایت

hoghough85.blogfa.com

۷- شریعت باقری، محمد جواد، صلاحیت جهانی رسیدگی به جرائم علیه بشریت در حقوق فرانسه، برگرفته

شده از سایت ghavanin.ir.

۸- میر محمدصادقی، حسین، (۱۳۸۰)، حقوق جزای اختصاصی ۳، نشر میزان، چاپ اول.

۹- سایت، shop.p3oworld.com.

۱۰- قانون مجازات عمومی، سال ۱۳۵۲.

۱۱- قانون مجازات اسلامی، سال ۱۳۷۰.

۱۲- habilian.com.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ثرو بشكاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی